

Barcelona, 15 de març de 1982

Estimat amic,

A hores d'ara suposo que el ^{te} de la teva pell, que arrencava sospirs a les tendres noietes bonaerenques que et veien passar, es deu haver fos lentament com el record de les onades que et van amanyegar a San Bernardo. Què hi farem! Veus, jo, ara, tot i tenir-lo tan a mà, el mar, potsèr fa deu o dotze anys que no m'hi succo. La gent de casa en fuig, del sol! Si de cas, el volen prendre entre pins o, millor, si pot ser, entre els avets pirinencs, trepitjant l'herba i esquivant les toves de les vaques. I a mi, que l'aigua de mar sempre m'havia fet peça, se'm fa difícil de proporcionar-me aquest gust en solitari. A part que la cosa no em convé gaire per culpa de la faringitis crònica que arrossego: sempre que he nedat he acabat amb mal de coll. Això és el que em frena a l'hora de menjar gelats i de beure vi fresc. De totes aquestes prohibicions, però, de la que m'estic menys és d'aquesta darrera: un bon blanc Vinyasol o Vinya Esmeralda, de Vilafranca, o un Pescador, per ajudar el peix i evitar que les espines es clavin al coll, sempre permeten fer l'excepció amb l'excusa que "un dia és un dia...!".

Anem per les qüestions puntuals, que després me'n descuido. A veure... Sí, en efecte, el primer volum és de l'any 70 -el primer volum de l'Enciclopèdia, és clar-, i el teu nom no hi apareix. Només diu: arbonès = adj i m METEOR Dit del vent del nord - nord-est... Això t'ho pots agafar pel cantó que vulguis, com un afalac o un insult. En tot cas, si has de fer alguna reclamació, ja la faràs pels conductes reglamentaris.

Segon: els premis de teatre de la Diputació. Resulta que sembla que hi ha un diputat trempat, actiu i dinàmic, i ha posat fil a l'agulla amb una velocitat tan ràpida que potsèr no tindràs temps ni que t'ho proposisi immediatament. Per correu a part t'enviaré les bases, però ara només t'anticipe que el premi que sembla fet a mida per a tu és el Josep M. de Sagarra, per un import de 400.000 ptes., per a traduccions inèdites o bé publicades dintre els dos anys anteriors a la data fixada com a termini d'admissió que és el 30 d'abril d'enguany. Originals o llibres per triplicat, acompanyats del nom, cognoms, l'adreça de l'autor i el seu "curriculum". Se sabrà la composició del Jurat el 15 de maig i el veredict el 15 de juny... Em penso que si no t'ha de costar un esforç massa gran, bé valdria la pena que hi participessis. Tu tens la paraula, ara!

Tercer: no he llegit cap carta teva a l'Avui, tot i que l'he buscada, però pot

haver-me passat per altè perfectament. L'afer de la Trobada dels presidents de Centres i Casals no l'he seguit de la vera, per tant, no puc opinar. Darrerament, procuro llegir només les coses que m'informen del que va endavant que, malgrat el que diguin, és considerable. En canvi, aquelles altres en les quals no hi puc fer altra cosa que posar mala bava, me n'assabento pel damunt perquè no tinc ganes de morir relativament jove, *i d'infart.*

Quart: No et puc informar del que em preguntes dels estudis del teu fill perquè confesso que me n'havia oblidat. Ara li passo l'encàrrec, però crec que tardarem a saber alguna cosa perquè aquests dies comença una vaga de conseqüències imprevistes, amb motiu de la LAU, o Llei d'autonomia universitària. Per un costat, crec que cal fer front a tot el que sigui limitació d'aquesta autonomia, però per l'altre, com a pare d'alumne de cinquè curs d'Arquitectura, se'm pesen els pèls de punta pensant que la cosa del "nen", que entre escola primària, Batxillerat Elemental i Superior, COU, dos cursos de Filosofia i ara, ja, cinc d'Arquitectura, constitueix una història que fa dinou anys que dura. Recordo encara els merders que vam viure els darrers anys de la dictadura, quan el sistema s'enserrava, que a l'Institut no es feien altra cosa que mítings i assemblees. El meu fill, llavors, deia que estaven obtenint un nivell "acollonant" i a mi em feia l'efecte que no aprenien res de res. Ara, al cap dels anys, ha reconegut que van avançar ben poc i que el que van deixar d'aprendre els ha fet molta falta ara, quan a la Universitat s'han pres les coses molt més seriosament.

Ara acabo de parlar amb en Maurici i hem quedat que et demani que precissis una mica més pel que fa a la terminologia dels estudis del teu fill. Tant dels que ha cursat fins ara com dels que voldria cursar després, ja que sembla que es podrien encarrilar d'una manera una mica teòrica per la Facultat de Físiques o més pràctica per alguna especialitat d'Enginyeria. El que cal saber, també, és què vol dir "tècnic químic" per saber quina equivalència suposa aquí. Ja m'ho escriuràs.

Cinquè: La gent del Conte del Diumenge ja no m'envien res: ni per a tu ni per a mi. Sembla que descansen... Els qui els coneixen diuen que tornarà a sortir, que la cosa no va malament. Però no hi ha ningú que hagi cobrat un ral. L'Associació hi ha pres cartes per reclamar que se signin contractes i que es compleixin. En primer lloc, és clar, cal que se signin perquè després es puguin complir... Però el que passa és allò de sempre: si tens un conte i trobes algú de bona fe que te'l publica, ja ho dones per bo. És diferent del que intenta viure'n i que l'escriu expressament. De tota manera, no crec que en traiem l'aigua clara. I jo que em quedaré a la lluna

de València després d'haver escrit tres pròlegs -el teu, el d'en Josep L. Seguí i el d'en Pedroló-, i el meu conte encara no ha sortit i vés a saber si sortirà. Tampoc no ha sortit el d'en Pedroló, saps?

I ara que ja em penso que no he oblidat res del que t'havia d'informar, passo a iniciar l'ordre del dia pel que fa a novetats. No sé pas com me'n sortiré perquè n'hi ha i de totes menes. Començaré pel que tinc més viu: el dia d'ahir. A les onze feia cap al Remea on hi havia la darrera sessió dels cicles hivernals de "Cavall Fort" a la qual va assistir l'esposa del President de la Generalitat i els seus dos fills més petits. La Marta Ferrusola la vaig conèixer, precisament, al mateix Remea, en una altra matinal de "Cavall Fort", quan portava a coll algun dels altres fills que avui voregen la vintena. És una persona molt agradable, que escolta, ^{és} molt senzilla i que no es fa estranya amb ningú. A més, té una qualitat extraordinària: et coneix i es recorda de la gent que ha conegut... No és que jo hi hagi tingut molts tractes, ja que ens hem parlat en comptades ocasions: al Remea, en els premis Recull de Blanes i, darrerament, en una reunió d'un jurat d'un premi literari per a escolars, del qual tots dos formàvem part. Ahir, doncs, la Marta Ferrusola i els seus fills van ser aplaudits per tots els altres vaillets i els seus pares i acompanyants quan es va fer pública la seva presència. Va ser curiós que el fotògraf Pau Barceló, cronista de tants anys de la història que hem viscut, li va portar unes fotografies de quinze anys endarrera, preses al Remea, amb els altres fills -ara grans-, que s'arrossegaven per les escales del primer pis.

Així, ahir, entre el protocol i que l'obra, interpretada per "La Faràndula" de Sabadell, -una mena de Godspel, musical sobre la vida de Jesús-, era més llarga del compte, vam sortir més tard de l'acostumat. L'Albert Jané tenia pressa, i jo també, ja que tots dos volíem anar a veure què passava a la manifestació anti-Loapa que es desenvolupava al llarg del Passeig de Gràcia. En ser-hi, en Jané va veure en Torres i se n'hi va anar. Jo vaig seguir carrer amunt per buscar un forat més atractiu, si més no, políticament, ja que aquell era el feu de Convergència i, pel que intentaré explicar-te, no m'hi hauria sentit a gust.

Voldria fer constar, d'entrada, que jo també hi estic en contra de la loapa. Però també estic en contra de moltes altres coses: del govern d'UCD, de la llei antiterrorista, de la Constitució, del mateix Estatut, etc. Però no crec que hi hagi ningú que estigui plenament d'acord amb res. Intentar viure en un sistema democràtic vol dir, em penso, l'acceptació d'unes lleis que, si bé no són del gust de ningú en concret, si s'assemblen tant com poden a les aspiracions de la majoria. I, en això,

sóc plenament possibilista. L'endemà del 23 de febrer de l'any passat tothom es va adonar que hi havia un poder, el militar, l'exèrcit, vaja, que en qualsevol moment podia tornar a prendre les regnes de l'Estat, amb totes les conseqüències corresponents. Quina va ser la resposta dels polítics? Intentar que això no es produís. Els homes de Convergència, per exemple, sense temps per reunir-se ni canviar impressions van dir -per la boca d'en Roca Junyent- que votarien a favor de la investidura del senyor Calvo Sotelo i la UCD. Els socialistes i ucedistes, pressionats per Defensa, van pactar la Leapa. El poble, com diu La Trinca, va anar al lavabo a "cagar tramussos" i a desfer el nus que se'ns havia pesat a la gola.

Ara, tot això, ha portat a la manifestació contra la Leapa amb la qual estaria del tot d'acord si hagués estat moguda pels independentistes, pels partits extraparlamentaris, pels grups marginals. Però Convergència, que l'ha retardada tant com ha pogut, ara l'ha capitalitzada totalment i ha desqualificat els socialistes, tot abocant-les a l'abisme dels anti-catalanistes i fraccionant perillosament el nostre país en dos grups: els catalanistes i els anticatalanistes, els bons i els dolents. I la gent s'ho ha empassat perquè se'ls ha venut la idea amb molta habilitat, en l'any anterior de les eleccions. El que és més greu és que els socialistes, que sobretot en Reventós, té la poca habilitat política de dir les coses com són i de no enganyar el públic, em fa l'efecte que queden marginats de la lluita electoral que s'acosta. Em vols dir, llavors, qui hauran de votar els obrers en les pròximes eleccions? El PSUC sí que hi era, a la manifestació, però amb una presència limitadíssima. Si els dirigents ho pedien acceptar, als militants els ha de costar molt de seguir com uns xais el camí de Convergència. A part, que els comunistes tenen una clientela fixa, però reduïda, i no són cap alternativa. Ep, diria jo! Llavors, queda un sector gran, molt gran, progressista, que representa una esquerra moderada però tenaç, un sector que en Pujol ha tingut l'habilitat de desacreditar -tot i que ha actuat igualment que Convergència, moguts per la por i, CDC pels interessos, a més...- i al qual, després de totes aquestes maniobres serà difícil que votin els esquerrans catalanistes. Se'n beneficiaran, potser, els grups més marginals o testimonials? No ho crec. Qui se'n perjudicarà, em penso, és el País. El públic més o menys ingenu, desinformat, que ara associarà l'esquerra al sucursalisme i la dreta al catalanisme. És molt greu, per a mi, que s'hagi creat la imatge que l'única sortida possible per al catalanisme -a part dels grups testimonials- sigui Convergència! Ja tenim el país dividit en dues bandes: dreta i catalanisme per un cantó, esquerra i espanyolisme per un altre. I això no és cert, perquè els socialistes, tot i haver

negociat la Loapa, segueixen essent els mateixos que van guanyar les ^{primeres} eleccions i l'Ajuntament. És més, repassant els diaris dels dies que es va redactar la Loapa, es llegeix com es queixa Convergència de no haver-hi estat convidada... En Pujol dirà que era perquè no fos dura contra les autonomies. Però jo em resisteixo a creure-ho. Hi estàven contra perquè, en el fons, potser va tenir la sort que no el convidessin. D'haver assistit a les reunions, dubto que les coses ara fossin millors.

Ja sé que tu, ara, de lluny, et deus riure dels meus dubtes. Estic convençut que veus prou clar que el camí és entre els radicals d'esquerra o, més encara, entre els radicals de l'independentisme. Però jo hi visc, aquí, i sé quin és el nivell de la població catalana actual, i quina és la sensibilitat de la majoria respecte a la nostra nacionalitat. Un dia, parlant-ne amb en Benet, em va comentar que només es pot demanar l'autodeterminació quan hi ha alguna possibilitat de guanyar-la. Avui, amic Arbonès, faríem el ridícul. Estic convençut que tot és qüestió d'escoles, de cultura, d'aconseguir nivells com més civilitzats millor, per més que les dificultats sempre seran extraordinàries. Imagina't que aquí es resol l'afer de l'atur: l'endemà ja tornariem a tenir allaus d'altres llocs de la península que l'incrementarien. Tant de bo es trobés petroli, or, diamants a la resta de l'estat! Com més rics siguin, menys ens necessitaran.

Bé, el cas és que, sense moure'ns d'ahir el matí, vaig estar a punt de rebre. De sobte, caminant amunt, cap a la Diagonal, en direcció contrària a la manifestació, a l'espera de trobar el forat on col·locar-me, m'adono d'un individu que es posa a cridar com un animal tot assenyalant una noia que, quieta, a la verera, mirava com el riu humà lliscava avall: "Espanyols! Hi ha espanyols, aquí! Fora! Provocació! Provocació!" I l'element assenyalava la noia, congestionat, amb els ulls que li sortien de les conques. Es va produir un algarull. La gent es va deturar. La noia es va trobar rodejada de persones que no sabien què passava... La noia portava un escut amb la bandera espanyola. Però restava immòbil, no havia dit ni piu, ni havia fet un sol gest: ho puc assegurar perquè la tenia a tocar. Per fortuna, la gent, amb banderes i pancartes, va tenir el sentit comú de preferir quatre crits i continuar avall. Et juro que les cames encara em tremolen, ara. I que si algú l'hagués agredit, jo m'hi hauria interposat, tot i estar segur que hauria rebut de valent. Un parell de minuts més tard, vaig tornar a localitzar aquell individu. Estava calmat i reia com un animal amb d'altres que li seguien la veta: "Us heu fixat quin merder he organitzat!", deia. Sé positivament que si un de nosaltres exhibeix una bandera, un escut o algun símbol català en un míting d'extrema dreta, li tocarà rebre. Però és just que

nosaltres fem el mateix? És diferent de quan es produeix un incident de provocació, amb insults o intents previs d'agressió per part d'un escamot. Però, ahir, aquella noia que mirava sense dir res, no mereixia altra cosa que la indiferència i, en canvi, per culpa d'aquell brètol, va estar a punt de produir-se un terrible embolic.

Com pots veure, estic passant un moment força crític. Les meves conviccions no trontellen, de cap manera, però cada cop veig més clar els defectes que, com a humans, compartim amb els altres. I a mi m'agrada que els meus, a més de ser-ho, siguin els bons. Posats a fer una mica el cínic, podria afegir, a més, que no hi ha lloc per a la injustícia quan no es té la força. Els febles, els minoritaris, els perdedors, no ens podem permetre el luxe de ser injustos o frívols...

Perdona la llauna que t'he clavat amb els meus dubtes d'estiracordetes. Ara et voldria explicar tot de coses, però em penso que ja he fet tard. Seria un abús retenir-te més estona davant els meus papers. No puc deixar d'explicar-te, però, molt pel damunt, que el teatre, a casa, s'ha engrescat, de sobte. No és aliena a aquest reviscolament, em sembla, l'ajut de la Conselleria de Cultura que, després del merder dels "Beatles contra els Rollings", ha encertat un camí, potser car, però interessant. Acabem de veure durant més d'un mes, a Romea ple, "Olympic Man", una obra d'Albert Boadella i els Joglars, molt discutible, però tècnicament perfecta. Se'n fot del mort i de qui el vetlla, en Boadella! Després de l'"Operació Ubú", on es ridiculitzava la persona d'en Jordi Pujol i de la seva dona, hi havia qui pensava que mai més no rebria un sol cèntim de la nostra Administració, però no ha estat així: i els Joglars, amb l'Albert al davant, han estat objecte d'homenatge durant tot el mes al Romea i d'una subvenció especial per al muntatge. Aquest vespre -ja som dimarts, 16-, s'estrena "Mort de dama" a càrrec d'un grup mallorquí que ve precedit de molta fama. No hi faltarem, la Rosa i jo! I per a la setmana que ve es prepara l'estrena de "Marat-Sade", amb trenta actors, dirigits per Pere Planella, que diuen que serà cosa fina. Mentre, al Tívoli segueix l'èxit de La Trinca -hi vam ser la setmana passada, un dijous, a teatre ple i rialla assegurada- que si bé ens va fer riure, ja ens ho sabíem de memòria per haver escoltat les cançons tantes vegades. Al Poliorama encara treballen la "Terra baixa". No hi hem anat perquè l'Enric Majó, posat en pla de gran vedette, ens fa tremolar. Quan ja érem a punt d'anar-hi, van passar la versió castellana del Hamlet -doblada sobre la que van gravar en català- i a mi, amb sinceritat, em feia riure en els moments més dramàtics. Amb l'Enric Majó em passa com amb la Núria Espert, que em costa molt de prendre-me-la seriosament, tot i els esforços de tots dos, o potser, precisament, per culpa de l'esforç excessiu que posen a

les seves interpretacions. M'adono massa que fan "teatre"! Això, en canvi, no em passa mai en les obres que s'interpreten al Teatre Lliure, on el conjunt fa que t'oblidis de les individualitats. Ara mateix hi fan una versió de Miquel Martí Pol de "Fulgor i mort de Joaquín Murieta", de Pablo Neruda, que t'esborrona la pell només de començar. Per cert que aquesta obra ha mogut una polèmica curiosa: diverses persones que tenen accés a la premsa han comentat indignades que no hi havia dret que Neruda no s'interpretés en castellà. En Baltasar Porcel va arribar a dir que els del Lliure, si tenien vergonya, havien de treure l'obra del cartell immediatament. Suposo que ho deia perquè ho manava ell... M'agradaria saber si en Porcel hi ha estat alguna vegada en el Teatre Lliure! Però el que joestic convençut que no podien fer aquells xicotets era interpretar l'obra en castellà. Senzillament, perquè tot el seu treball s'ha encarrilat a la interpretació en català de textos d'arreu del món, i la seva fonètica castellana hauria desfet el poema. Què s'havia de fer, llavors? No interpretar una obra que els interessava? No. Estic convençut que han actuat correctament. Seria millor que trobessin textos catalans, textos d'autors catalans, vull dir, però el rigor i el risc que posen en cada interpretació em fa l'efecte que justifiquen la posta en escena de textos que realment els subjuguem, els apassionen. Escriure per ^{a la} l'escena és un ofici i els autors catalans, per falta d'ocasió, ho han deixat córrer de mica en mica. No crec que en Porcel tingui dret a exigir una cosa semblant. A mi, realment, ja em comencen a atipar aquesta gent que manen i decideixen el que haurien de fer els altres.

Ara he suspès uns moments -mitja hora- aquestes ratlles perquè la Rosa m'ha avisat que a la televisió passaven un reportatge sobre l'estrena que es farà demà passat, al cinema Alexandra -Rambla de Catalunya- de "La plaça del diamant". Ha parlat en Triadú, la Redoreda, la Sílvia Munt -Colometa-, d'altres actors, el productor... Bé, hi haurà una festa popular a les deu del vespre, s'entrarà a la sala i la gresca continuarà acabada la projecció fins a les dues o les tres de la matinada. No m'ho voldria perdre, però ja no hi ha entrades, i per fer l'estaquirot fora el carrer, em penso que ho hauré de deixar córrer.

Plego, perquè si em posava a parlar de cinema, no acabariem, ja que he vist algunes pel·lícules molt interessants: "A años luz", d'Alain Tanner; "La regla del joc", de Jean Renoir; "Ludwig", de Visconti i diumenge a la nit, per la televisió, "Fellini, 8 ½". Cop de barret!

Adéu, records a la família. Vejam si te'n surts i pots fer les maletes. Visca!
Una abraçada ben amical,

